

JAK PŘEBÍRAT REDAKČNÍ MATERIÁLY NA INTERNETU

Tento materiál je doplňkovým materiálem k „Etickému kodexu přebírání zpráv na internetu“ a má sloužit jako pomůcka k lepší orientaci zpravodajských serverů a internetových publicistů v problematice etiky přebírání zpravodajských materiálů publikovaných jinou osobou. Představuje výsledek diskuzí šéfredaktorů internetových médií, právníků, samoregulační komise SPIR a odborné veřejnosti. Nastiňuje doporučení pro správný postup při přebírání obsahu. Toto doporučení se však nezabývá tzv. agregátory obsahu ani přebíráním jiného než redakčního obsahu či obsahu se zpravodajským charakterem.

Tento materiál obsahuje detailnější doporučení k etickému přebírání obsahu na internetu tak, jak vznikly v rámci diskuzí výše uvedených osob. Protože ale „zelený je strom života“, bude tento materiál v průběhu roku 2013 doplňován jak v návaznosti na podněty ze strany internetové veřejnosti, tak v návaznosti na rozhodovací činnost komise samoregulátora obsahu na internetu zřízené SPIR.

Tento materiál se týká přebírání jakéhokoliv redakčního obsahu na internetu, tedy jak textového zpravodajství, tak videoobsahu a fotografií. Redakčním obsahem se rozumí také obsah produkovaný bloggery a v rámci internetových diskuzí.

Vždy je třeba rozlišovat mezi doslovným převzetím materiálů, které je z právního pohledu upraveno autorským zákonem, a „inspirací“, která není upravena výslovně (přestože se na ni z právního pohledu aplikuje zejména vytěžování databáze a také úprava nekalé soutěže). Toto doporučení se však primárně zabývá etickou stránkou celé věci, byť i právní úprava musí být samozřejmě zohledněna.

TEXTOVÉ ZPRAVODAJSTVÍ

1. DOSLOVNÉ PŘEVZETÍ CELÉ ZPRÁVY

- k doslovnému přebírání zpráv by mělo docházet jen výjimečně
- před rozhodnutím o tom, zda bude obsah převzat, je třeba prověřit, zda na daném webu je umístěna tzv. autorská výhrada (např. typu „*Jakékoliv užití obsahu včetně převzetí, šíření či dalšího zpřístupňování článků a fotografií je bez souhlasu XY zakázáno*“). Pokud tato výhrada na webu není, je možné převzít celé články, pokud obsahují *zpravodajství o aktuálních věcech politických, hospodářských nebo náboženských*. Pokud je autorská výhrada na webu umístěna, takovéto doslovné převzetí článků je možné jen v následujících případech:

sídlo: Korunní 79/1171, 13000, Praha 3

telefon: 224 251 250 e-mail: info@spir.cz internet: www.spir.cz

bankovní spojení: Raiffeisenbank č.účtu: 375076001/5500 IČO: 70108005 DIČ: CZ70108005

- se souhlasem původce – serveru, na němž bylo zveřejněno, přičemž takový server si před udělením souhlasu ověří, zda je souhlas – tedy (pod)licenci – vůbec oprávněn udělit (tedy prověří svůj vztah s autorem díla). Nebude považováno za neetické, pokud někdo zveřejní jiné dílo se souhlasem serveru, který jej publikoval, a následně bude zjištěno, že tento server neměl souhlas autora; ledaže tato skutečnost bude od počátku zjevná
- celé drobnější dílo může být převzato také za účelem kritiky takového díla nebo recenze vztahující se k takovému dílu, vědecké či odborné tvorby, *pokud takové užití bude přiměřené*. Takto je možné např. kratší báseň celou zopakovat u recenze, která se bude týkat takové básně či celkové tvorby jejího autora
- při zpravodajství o aktuální události, kde bylo toto dílo užito či jinak se jí týká, *pokud takové užití bude přiměřené*

→ u takového přebírání vždy uvedeme zdroj, odkud čerpáme, a pokud možno i název převzatého textu a jeho autora

→ přebírat celé cizí zprávy lze jen do vlastního díla. Pouhé sestavení vlastního článku spojením více jiných článků není vlastním dílem. Také převzetí cizího článku tak, že na jeho začátku bude uvedena uvozovací věta typu „*jak uvedl server XY,“* pokud nebude doplněn vlastním tvůrčím textem, není citací do vlastního díla a je neetické.

2. PŘEVZETÍ ODSTAVCE ČI ČÁSTI ODSTAVCE ZPRÁVY

→ před rozhodnutím o tom, zda bude obsah převzat, je třeba prověřit, zda na daném webu je umístěna tzv. autorská výhrada (např. typu „*Jakékoliv užití obsahu včetně převzetí, šíření či dalšího zpřístupňování článků a fotografií je bez souhlasu XY zakázáno*“). Pokud tato výhrada na webu není, je možné převzít části článků, pokud obsahují *zpravodajství o aktuálních věcech politických, hospodářských nebo náboženských*. U takového přebírání vždy uvedeme název převzatého článku, jeho autora a zdroj, odkud čerpáme. Pokud je autorská výhrada na webu umístěna, takové doslovné převzetí částí článků je možné jen v následujících případech:

- se souhlasem původce – serveru, na němž bylo zveřejněno, přičemž takový server si před udělením souhlasu ověří, zda je souhlas – tedy (pod)licenci – vůbec oprávněn udělit (tedy prověří svůj vztah s autorem díla). Nebude považováno za neetické, pokud někdo zveřejní jiné dílo se souhlasem serveru, který jej publikoval, a následně bude zjištěno, že tento server neměl souhlas autora; ledaže tato skutečnost bude od počátku zjevná
- při zpravodajství o aktuální události, kde bylo toto dílo užito či jinak se jí týká, *pokud takové užití bude přiměřené*
- za účelem kritiky takového díla nebo recenze vztahující se k takovému dílu, vědecké či odborné tvorby, *pokud takové užití bude přiměřené*. Takto je možné např. část delší básně zopakovat u recenze, která se bude týkat takové básně, či v kritickém komentáři k blogu jiné osoby ocitovat *část* tohoto blogu

sídlo: Korunní 79/1171, 13000, Praha 3

telefon: 224 251 250 e-mail: info@spir.cz internet: www.spir.cz

bankovní spojení: Raiffeisenbank č.účtu: 375076001/5500 IČO: 70108005 DIČ: CZ70108005

- v rámci běžné zpravodajské citace. Tím se rozumí to, že při tvůrčím zpracování nějakého tématu lze převzít několik informací k němu vydaných jinde, případně je možné čtenáře krátce informovat o aktuální události, o které referovalo jiné médium
- přebírat části cizí zprávy lze jen do vlastního díla. Pouhé sestavení vlastního článku spojením částí vícero jiných článků není vlastním dílem. Také převzetí části cizího článku tak, že na jeho začátku bude uvedena uvozovací věta typu „*jak uvedl server XY,*“ pokud nebude doplněn vlastním tvůrčím textem, není citací do vlastního díla
- u přebírání obsahu běžného zpravodajství obvykle není důvod přebírat více jak dva odstavce z běžně velké zprávy
- u citací by měl být vždy uveden odkaz na zdroj a v případě, že to je obvyklé, i autor původního článku
- obecně platí, že čím více obsahu je převzato nebo čím méně vlastního obsahu je k citaci přidáno, tím konkrétnější by měl být odkaz. Doporučeno je používání hypertextových odkazů tam, kde je to technicky možné (viz i dole pod bodem 6)
- o etičnosti přebírání obsahu rozhoduje i četnost přebírání (jak absolutně, tak relativně, např. ve vztahu k poměru počtu převzatých textů k celkovému počtu textů na jednotlivém cizím webu) a to, do jaké míry je obsah přebírajícího webu tvořen vlastními zprávami a do jaké míry zprávami, u nichž byl použit převzatý obsah.

3. PŘEVZETÍ OBSAHU RSS KANÁLU VYDAVATELE

- záleží na původci informací, aby určil, jakým způsobem může být obsah RSS využíván
- je třeba dodržovat pravidla stanovená původcem obsahu. Obsah publikovaný v RSS kanálech obvykle bývá určen jen pro osobní potřebu a nebývá určen pro další zveřejňování ve firemních systémech anebo na jiných webech
- způsob nakládání s RSS by měl být upraven na homepage příslušného média tak, aby byl lehce dohledatelný; není-li takový údaj na homepage (ani není zveřejněn jinak), je třeba se na režim užití RSS kanálů mimo osobní potřebu písemně dotázat příslušného média a jeho stanovisko respektovat.

4. PŘEVZETÍ TITULKU ZPRÁVY

- přebírat titulky cizích zpráv (byť doplněných hypertextovým odkazem) lze bez souhlasu původce obsahu jen do vlastního díla nebo k vlastnímu původnímu obsahu v přiměřeném rozsahu
- etické je doplnit vlastní text týkající se nějaké události hypertextovými odkazy na výběr článků zveřejněných k danému tématu v jiných médiích, pokud to bude přiměřené a nebude touto formou kompenzováno to, že k danému tématu nemá daná stránka (takřka) žádný vlastní obsah. Pokud si však původce odkazovaných článků bude přát, aby nebyl odkaz na jeho články touto formou uváděn, je toto přání třeba respektovat

sídlo: Korunní 79/1171, 13000, Praha 3

telefon: 224 251 250 e-mail: info@spir.cz internet: www.spir.cz

bankovní spojení: Raiffeisenbank č.účtu: 375076001/5500 IČO: 70108005 DIČ: CZ70108005

→ problematické a neetické je časté přebírání (vztaženo jak k frekvenci přebírání, tak k počtu převzatých textů). Ještě závažnější problém nastává v situaci, kdy tím přebíratel sleduje komerční cíle – zvýšit si návštěvnost apod.

5. INSPIRACE

→ inspirace je možná, ale je třeba řádně zdrojovat zdroj inspirace

→ neetická je inspirace tehdy, pokud nedoplňím dané informace vlastním původním obsahem

→ příliš častá inspirace (vykrádání nápadů) je neetická

→ čím více se inspirujeme, tím více konkrétní by měl být odkaz na zdroj

→ v případě „převyprávění“ rozhovorů je citace etická, pokud se bude jednat o krátké shrnutí rozhovoru doplněného vlastním textem a za splnění těchto podmínek:

- neděje se tak příliš často
- je jasné, že jde o parafrázi rozhovoru z jiného média
- z rozhovoru jsou formou doslovné citace převzaty max. 1–2 odstavce
- je uveden odkaz na původní zdroj a to tak, že je od počátku článku zjevné, že jde o rozhovor pro jiné médium.

6. JAK SPRÁVNĚ ZDROJOVAT

→ platí pravidlo, že se má spíše „zdrojovat“ než „nezdrojovat“

→ nezdrojování textu je obvyklé u denních zpráv či tam, kde jiný server uveřejnil následně obecně známou zprávu dříve jen z technických důvodů (např. si dříve přečetl tiskovou zprávu rozeslanou na mnoho adres, dříve uveřejnil informaci o hromadné havárii apod.). Pokud však server čerpal svoji inspiraci výlučně z jiného serveru, je třeba zdrojovat vždy.

Jestliže se někdo rozhodne nezdrojovat, měl by při rozhodování vždy zohlednit tato kritéria:

- míru originality převzaté informace
- rozsah úsilí, které původce informace musel věnovat přípravě svého textu
- otázku, zda jde o sdělení třetí osoby, které tato osoba široce publikovala vůči různým subjektům, nebo spíše o exkluzivní zprávu jednoho média
- obvyklou praxi.

Pokud v článku nebude po zohlednění výše uvedených kritérií odkaz na zdroj uveden a server, odkud bylo čerpáno, následně požádá o doplnění odkazu na něj, je třeba v odůvodněných případech této žádosti vyhovět a odkaz doplnit

→ zdrojuje se vždy u informací převzatých z rozhovorů, z investigativních článků, z komentářů jiných osob apod.

→ pro přístup ke zdrojování není rozhodující, zda se jedná o seriózní obsah nebo bulvární obsah, každý obsah má svoji hodnotu a své čtenáře

sídlo: Korunní 79/1171, 13000, Praha 3

telefon: 224 251 250 e-mail: info@spir.cz internet: www.spir.cz

bankovní spojení: Raiffeisenbank č.ú.čtu: 375076001/5500 IČO: 70108005 DIČ: CZ70108005

- uvedením zdroje je uvedení konkrétního média, které čtenář zná a pod kterým provozovatel tohoto média uvádí svůj obsah na trh. Obvykle nebude etické uvádět namísto názvu média, ze kterého byl obsah převzat, pouze název vydavatele (pokud bude odlišný od média)
- zdrojuje se i v případě, kdy není doslovně převzat cizí obsah (inspirace)
- pokud je to možné, je třeba dohledat primární zdroj informace. Pokud přebíráme obsah odjinud než od primárního zdroje, uvedeme v citaci v odůvodněných případech oba (pokud druhý zdroj k původní informaci něco přidal, jedná se o primární zdroj, který je třeba citovat)
- uvádět vedle zdroje (média) i přímo autora a/nebo název článku je třeba tam, kde je to obvyklé, kde jde o vyšší míru převzetí cizího textu či inspirace cizím textem či při polemice s daným textem
- chyby při zdrojování je třeba napravovat na základě výzvy bez zbytečného odkladu
Textová citace může být provedena např. takto („Zdroj: XY.cz“, „Jak uvedl XY.cz“, „Podle XY.cz“, „Jak uvedl AB v článku CDE na XY.cz“).
- neetické je citovat formou prokliku, pokud není v článku uveden název zdroje a je jen uvedeno např.: „více [zde](#)“
- u zdrojování obsahu převzatého od vydavatelů, kteří mají jak tištěná, tak on-line média (server XY a týdeník XY), by mělo o tom, které médium bude citováno, rozhodovat to, jaký zdroj uvádí stránka, odkud je informace převzata. Pokud bude dané médium následně požadovat změnu informace o zdroji například ze své internetové verze na tištěnou a naopak, je třeba mu pokud možno vyhovět, pokud to nebude znamenat nepřiměřené zatížení toho, kdo citoval.

Hypertextový odkaz:

- doporučujeme používat hypertextové odkazy všude, požadované minimum je ale textová citace/odkaz na zdroj
- použití záleží na rozsahu citace – při větším rozsahu citace by měl být hypertextový odkaz pravidlem
- hypertextový odkaz směřuje vždy na konkrétní článek či zdroj, ne na homepage serveru, odkud je citováno, ledaže by původní zdroj byl již nedostupný
- důležitý je princip vzájemnosti, tedy aby si vzájemně dva subjekty dohodly míru přebírání obsahu a formu a četnost citací.

FOTOGRAFIE

- přebírání fotografií není povoleno bez souhlasu nositele práv (resp. dodržení podmínek jím obecně stanovených např. na jeho webové stránce), ledaže jde o tyto případy:

sídlo: Korunní 79/1171, 13000, Praha 3

telefon: 224 251 250 e-mail: info@spir.cz internet: www.spir.cz

bankovní spojení: Raiffeisenbank č.účtu: 375076001/5500 IČO: 70108005 DIČ: CZ70108005

- převzetí za účelem kritiky takové fotografie nebo recenze vztahující se k ní či výstavě, na níž je prezentovaná, pokud takové užití bude přiměřené a v obvyklém rozsahu
 - obvyklé použití fotografie umístěné na veřejném prostranství
 - jde o zpravodajství o aktuální události, která se bude bezprostředně dotýkat zachyceného díla (např. někdo poškodil či odcizil obraz umístěný v muzeu). Převzetí musí být pouze v přiměřeném rozsahu odpovídajícím informačnímu účelu a nesmí poškozovat zájmy autora
 - půjde o další případy zpravodajské licence stanovené právními předpisy
 - jedná se o úřední dílo či jinak autorskoprávně nechráněné dílo. Fotografie, které nejsou chráněny autorským právem, ale jsou exkluzivním materiálem některého serveru, jehož provozovatel musel vynaložit značné úsilí k jejich získání, nelze také přebírat bez souhlasu provozovatele tohoto serveru
- využívání cizích fotografií či jejich částí do infografiky, koláží apod. není povoleno bez souhlasu nositele práv
- pokud možno je třeba uvádět vedle zdroje i autora fotografie
- další zpracování fotografií není povoleno bez souhlasu nositele práv, výjimkou je obvyklý ořez pro účely publikace
- u přebírání fotografií na internetu (zejména aktuálních fotografií nových výrobků z tiskových zpráv apod.) hraje velkou roli i dodržování vzájemnosti
- na internetu se nabízí velké množství fotografií a to často pod různými volnými licencemi, kdy ani zkušeným editorům nemusí být vždy zřejmé, zda je daný obsah chráněn pro další použití či nikoliv. O etičnosti přebírání fotografií tak budou spolurozhodovat i následující kritéria:
- ✓ dobrá víra o tom, že přebíraný obsah neporušuje cizí práva
 - ✓ míra zpravodajského zájmu na zveřejnění fotografie
 - ✓ zda „přebíratel“ udělal vše, co na něm lze požadovat, aby kontaktoval autora
 - ✓ uvedení zdroje a autora
 - ✓ to, zda pokud už došlo výjimečně k porušení cizích práv, přebíratel obsahu přistupoval k odškodnění nositele práv a vyřešení situace aktivně a korektně.

VIDEO/ZVUK

- platí obdobná pravidla jako u fotografií
- u užívání videoobsahu z úložišť je třeba dbát na to, zda úložiště disponuje oprávněním poskytnout licenci k obsahu třetím osobám, a respektovat podmínky daného úložiště
- je třeba se pokusit získat vždy souhlas autora, který může být udělen nezávisle na daném úložišti
- na internetu se nabízí velké množství videoobsahu a to často pod různými volnými licencemi, kdy ani zkušeným editorům nemusí být vždy zřejmé, zda je daný obsah chráněn pro

sídlo: Korunní 79/1171, 13000, Praha 3

telefon: 224 251 250 e-mail: info@spir.cz internet: www.spir.cz

bankovní spojení: Raiffeisenbank č.účtu: 375076001/5500 IČO: 70108005 DIČ: CZ70108005

další použití či nikoliv. O etičnosti přebírání videoobsahu tak budou spolurozhodovat i následující kritéria:

- ✓ dobrá víra o tom, že přebíraný obsah neporušuje cizí práva
- ✓ míra zpravodajského zájmu na zveřejnění takového obsahu
- ✓ zda „přebíratel“ udělal vše, co na něm lze požadovat, aby kontaktoval autora
- ✓ uvedení zdroje a autora
- ✓ to, zda pokud už došlo výjimečně k porušení cizích práv, přebíratel obsahu přistupoval k odškodnění nositele práv a vyřešení situace aktivně a korektně.

Etika využívání volných licencí

→ U obsahu převzatého na základě některé z volných licencí je třeba vyhovět požadavkům dané licence.

→ Základní pravidla pro nejrozšířenější licenci Creative Commons (CC), kterou používá například Wikipedie:

- ✓ V případě varianty CC BY uvádět autora, u varianty CC ND dílo neměnit
- ✓ V médiích financovaných reklamou nepoužívat díla pod variantou CC NC (non-commercial)
- ✓ Správně zdrojovat: typ licence, variantu a verzi (např. CC BY-SA 3.0), autora, název díla. Je vhodné uvést aktivní odkaz na zdroj díla a také na znění licence.

→ Není etické využívat díla, u nichž je zjevné, že jsou pod volnými licencemi zveřejněna neoprávněně.

→ Problematika využívání volných licencí je podrobněji zpracována v dokumentu dostupném na adrese <http://prejdi.cz/CCaWikipedia>.

Doporučujeme dodržovat tato základní pravidla:

→ nečiň jinému to, co nechceš, aby jiní činili tobě

→ je vhodné určit u větších médií kontaktní osobu v rámci redakce, která bude řešit případná oznámení o porušení pravidel

→ případné spory ohledně dodržování etických pravidel je třeba řešit rychle a efektivně

→ je vhodné, aby si provozovatelé sjednali navzájem vzájemná pravidla pro přebírání obsahu (byť odchylně od tohoto kodexu)

→ požádat o souhlas nic nestojí a je to slušnost; na druhé straně se souhlas bezdůvodně neodmítá

→ je třeba poučit kolegy v redakcích o pravidlech správného přebírání.